

Юлія Логвиненко,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти
КЗ «Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»*

Володимир Мазуренко,
*кандидат технічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти
КЗ «Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»*

РОЗВИТОК ІДЕЙ ВОЛОДИМИРА ВЕРНАДСЬКОГО В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ДОРОБКУ МИКОЛИ РУДЕНКА

Інтелектуальний спадок М. Руденка постав із великого прагнення зрозуміти й пояснити природу Всесвіту та місця людини в ньому. Це бажання відкрило письменникові шлях до розуміння процесів, що лежать в основі розвитку життя на Землі.

У 1974 р. на московській квартирі академіка А. Сахарова відбулося обговорення наукової праці М. Руденка «Енергія прогресу», яка згодом вийшла у «самвидаві» з передмовою генерал-дисидента П. Григоренка. Згадуючи найголовнішу свою працю у статті «Глобалізація і Україна», письменник писав: «Мій гонорар за неї – 12 років неволі» [1, с. 78]. У цій фундаментальній розвідці спростовано теорію додаткової вартості К. Маркса та розвинуто ідеї Ф. Кене, С. Подолинського й В. Вернадського. За словами автора, «Енергія прогресу» з'явилася не на порожньому місці – М. Руденко веде мову про українську наукову школу фізичної економії, серед яскравих представників якої імена С. Подолинського та В. Вернадського.

Академік В. Вернадський ще у 20–30-х рр. ХХ ст. передбачав, що розвиток життя на землі йтиме в напрямку від біосфери до ноосфери – єдиного Розуму Космосу: «Людство, взяте в цілому, стає потужною геологічною силою. І передним, перед його думкою і працею, постає питання про перебудову біосфери в інтересах вільно мислячого людства як єдиного цілого. Це новий стан біосфери, до якого ми, не помічаючи цього, наближаємося, і є ноосфера» [2, с. 463–464]. Пророчі слова В. Вернадського сьогодні збуваються. Наука семимильними кроками динамічно просувається вперед, а NBICS-технології сприяють суперрозвиткові

ноосфери. Зазначені технології вимагають від людини тверезої, вираженої поведінки насамперед у сфері індустріалізації, бо сліпе лобіювання надприбуткових проєктів, безконтрольність упровадження новітніх технологій можуть безповоротно знищити земні ресурси. Завданням третього тисячоліття, з його інноваціями та потужним науково-технічним розвитком, повинно бути визначальне прагнення людства побудувати на планеті цивілізацію на гуманних, ціннісних підвалинах. Поставленої мети без розуміння першооснов нам не досягнути. М. Руденко осягнув це ще понад сорок років тому, і саме це розуміння спонукало його шукати основу Всесвіту та сенс життя Людини. Результати пошуків дослідник оприлюднив у праці «Гносис і сучасність (Архітектура Всесвіту)».

Праця «Гносис і сучасність (Архітектура Всесвіту)» містить фундаментальні наукові дослідження письменника, є спробою поєднати фізичне і метафізичне у новий Гносис – найзагальніші знання про Всесвіт, і включає в себе всі наукові здобутки людства за тисячоліття розвитку, бо письменник був глибоко переконаний, що «... відокремленої, “своєї” науки немає, що є наука загальнолюдська, яка включає в себе всі знання, здобуті людством за всю його історію, незалежно від того, в якій галузі вони з’явилися» [3]. Схожу думку знаходимо й у В. Вернадського: «Кожен науковий факт, будь-яке наукове спостереження, – писав він, – де б і ким не були зроблені, надходять в єдиний науковий апарат, в ньому класифікуються і приводяться до єдиної форми, відразу стають загальним надбанням для критики, роздумів і наукової роботи» (В. І. Вернадський, 1977, с. 143).

Доводячи першість С. Подолинського у царині енергетичної економіки і соціоекологіє, С. Злупко наголошує, що, доповнюючи і конкретизуючи теоретичні засади свого попередника, В. Вернадський довів, що людина перетворилася в планетну силу. Вона може адаптуватися до довкілля, але здатна й руйнувати його [4]. М. Руденко бачив порятунок планети лише через всебічний розвиток людини і особливого значення надавав волевиявленню кожного громадянина: «Свобода волі полягає в тім, щоб свідомо формувати власне життя... Тут ми стаємо володарями власної долі, а не вона володіє нами. І то є найвища форма свободи!» [5, с. 156].

Особливого значення В. Вернадський надавав розуму як визначальній характеристиці ноосфери і його впливу на протікання життя у всіх сферах планети, близького і далекого Космосу. Академік бачив «... людське суспільство як трансформатор сонячної

енергії, що змінює обличчя Землі» [6, с. 68]. В. Вернадський і М. Руденко пов'язували життя і розвиток цивілізації із космосом, особливо з Сонцем – джерелом енергії, яке людство ефективно використовує протягом всього цивілізаційного розвитку.

Сучасні умови – це нагромадження протиріч, що утримують цивілізацію в межах міжнаціональної, міжетнічної боротьби, а часом і призводять до збройних конфліктів. Майбутнє земного людства має будуватися на ґрунті розуміння світобудови. Щоб зрозуміти архітектуру Всесвіту за М. Руденком, необхідно звільнити розум і відкритися для нового світобачення – тільки за такої умови буде досягнутий необхідний рівень для сприйняття руденківської гіпотези.

Отже, Монада і є Матерія, котра веде боротьбу зі Світовим Простором (Темрявою). Боротьба Монад полягає у розсовуванні пасивного космічного Простору з метою створення сфер для життя. Завдяки цій боротьбі народжуються нові галактики, зорі, планети, різного роду космічні об'єкти. Боротьба Монад зі Світовим Простором підпадає під закон єдності й боротьби протилежностей: «Отож, існує матерія, котра **творює** (внутрішня), і є матерія, що **руйнує** (зовнішня). Саме тому я схильний навіть у Монадах нижчого порядку вбачати наявність духовних сил. З цього погляду внутрішню матерію слід бачити як **духоматерію** – тобто матерію Світла» [1, с. 561]. Речовинний світ є відображенням ідей, образів Світового Простору, тобто матерії: все, що бачимо, відчуваємо, ми самі – це відображення ідей Матерії як Суб'єкта: «А що ж існує об'єктивно? Тільки простір (вакуум) як поле, яке із самого себе народжує образи, – на зразок того, як народжуються клубочки піни серед морських хвиль» [1, с. 549].

М. Руденко заперечував трактування вакууму як «ніщо», адже матерія Світового Простору є, за словами письменника, тілом цього Простору. Цей Простір і є об'єктивною реальністю, у ньому вібрують ідеї, образи, які народжують наш речовинний світ: «Найголовніші таємниці природи почнуть відкриватися тоді, коли ми зуміємо побачити: вакуум (міжзоряний простір) не є порожнеча – це власне і є матерія! Не атоми й електрони, якими він насичений, а саме простір – ось із чого треба починати аналіз природи. Його згущення, його розрідження – початок сфер, народження монад. А більше нічого у світі немає!..» [1, с. 539].

Схожу думку А. Загородній та ін. знаходять у В. Вернадського: «Він відкидав тогочасні уявлення про вакуум як простір, з якого забрано речовину. Зокрема, він наголошував, на тому, що вакуум – це не порожнеча з температурою абсолютного нуля, як

це нещодавно думали; але є активна частина максимальної енергії доступного нам Космосу. ... Він писав про те, що про ці простори з розсіяними атомами та молекулами більш правильно мислити не як про матеріальний простір «вакуум», а як про концентрацію своєрідної енергії, яка в розсіяному вигляді містить у собі колосальні запаси матерії і енергії» [7, с. 23].

Наукові здобутки названих учених відкрили людству космічний простір. Натомість, маючи у своєму розпорядженні потужні науково-технічні можливості і здобутки сучасної науки, людство витрачає значні інтелектуальні та матеріальні ресурси не в царині розвитку і самовдосконалення, а на реалізацію дрібних національних інтересів окремих держав чи амбітних осіб, поступово наближаючись до стану «цивілізації хижаків» (термін М. Руденка).

В. Шевчук переконаний, що для світової та національної науки М. Руденко зробив не менше, ніж Марк Аврелій чи Барух Спіноза, Григорій Сковорода чи Володимир Вернадський. Ідеї та гіпотези, висунуті українським письменником і вченим, потребують глибокого дослідження, потрактування та популяризації. На жаль, М. Руденко досі незнаний на своїй батьківщині, і пояснити цей факт неможливо.

Список використаної літератури

1. Руденко М. Найбільше диво – життя. Спогади. Київ : КЛІО, 2013. 696 с.
2. Вернадський В. І. Геохімія живої речовини / НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України ; ред. кол.: Е. В. Соботович та ін. ; уклад.: І. А. Акімов та ін. Київ, 2002. 582 с.
3. Руденко М. Слідами космічної катастрофи. З блокнота письменника [Електронний ресурс]. URL: <http://www.e-reading.by/book.php?book=1034396>.
4. Злупко С. М. Наукова спадщина С. А. Подолинського і розвиток екогенологічної науки у XX ст. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10264/Zlupko_Naukova_spadshchyna.pdf
5. Руденко М. Д. Ковчег Всесвіту. Київ : Веселка, 1995. 206 с.
6. Вернадський В. І. Початок і вічність життя. Москва, 1989. 704 с.
7. В. І. Вернадський – вчений, мислитель, організатор науки / А. Г. Загородній, С. В. Волков, О. С. Онищенко, В. М. Шестопалов. Вісник Національної академії наук України. 2013. № 3. С. 8 –37.